

Geologischen Reichs-Museums in Leiden 1884-1889, 1ste Serie Band IV, 25-69, Tab II-IX.

Naumann, E. (1881): Ueber japanische Elephanten der Vorzeit. in: *Palaeontographica 1846-1933, Band 28, 1ste levering, 1-40.*

Norton, J., Y. Kondo, A. Ono, Y. Zhang en M.C. Diab (2010): The nature of megafaunal extinctions during the MIS 3-2 transition in Japan. in: Norton, C., J.J.H. Jin, N.R. Catto, T. van Kolfschoten (Eds.), *Quaternary International 211: Hominin morphological and behavioral variation in Eastern Asia and Australasia: Current perspectives.* Elsevier, 113-122.

Oijen, M.J.P. van, J.M.J. van Oijen (2005): *Von Siebold's reis naar het hof van de shogun in het jaar 1826. Een ontdekkingsstocht door Japan. Een vertaling van de complete versie van 1897.* Hotei Publishing, Amsterdam.

Saegusa, H. (2008): Dwarf Stegolophodon from the Miocene of Japan: Passengers on sinking boats. in: Catto, R., T. van Kolfschoten (Eds.), *Quaternary International 182: Insularity and its effects.* Elsevier, 49-62.

Sasaki, T., T. Matsubara (2010): Fossil collection of Philipp Franz von Siebold: General characteristics and remarks on molluscan specimens. in: Tagai, T., T. Sasaki

(Eds.): *Mineral and Fossil Collections of Philipp Franz von Siebold. The University Museum, The University of Tokio, Bulletin no. 45, 213-247.*

Siebold, P.F. von (1897): *Nippon. Archiv zur Beschreibung von Japan und dessen Neben- und Schutzländern Jezo mit den südlichen Kurilen, Sachalin, Korea und den Liukiu-Inseln.* Herausgegeben von seinen Söhnen: 2. Auflage. Würzburg und Leipzig.

Shikama, T., S. Kanno (1970): On an elephant found at Ikebukuro Station, Tokyo. in: *Science reports of the Yokohama National University. Section II, Biological and geological sciences.* Yokohama National University, 51-60d.

Shikama, T., I. Yanagisawa (1971): Fossil Proboscidean tooth from Iwaki City, Fukushima Prefecture. in: *Science reports of the Yokohama National University, Section II, Biological and geological sciences.* Yokohama National University, 37-42d.

Takahashi, K., C.H. Chang, Y.N. Cheng (2001): Proboscidean fossils from the Japanese Archipelago and Taiwan Islands and their relationship with the Chinese mainland. in: *The world of elephants. International Congress Rome 2001, 148-151.*

Takahashi, K., Y. Soeda, M. Izuho, G. Yamada, M. Akamatsu en C.-H. Chang (2006): The chronological record

of the woolly mammoth (*Mammuthus primigenius*) in Japan, and its temporary replacement by *Palaeoloxodon naumanni* during MIS 3 in Hokkaido (northern Japan). in: *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology 233.* Elsevier, 1-10.

Tanaka, S. (2004): *New Times in modern Japan.* Princeton University, Princeton / Oxford.

Taruno, H. (2010): Honyurui kaseki no henshen kara mita Nihon Retto to tairiku no rikkyo no keisei jiki. (The stages of land bridge formation between the Japanese Islands and the continent on the basis of faunal succession.) in: *Daiyonki Kenkyu (The Quaternary Research) 49, 315-322.*

Yoshikawa, S., Y. Kawamura, H. Taruno (2007): Land bridge formation and proboscidean immigration into the Japanese Islands during the Quaternary. *Journal of Geosciences, Osaka City University, Vol. 50, 1-6.*

OOK INTERESSANT OM TE LEZEN

Ouden, N. den, N. Liscaljet (2009): Op een (on)bewoond eiland: een overzicht van de echte en onechte dwergslurfdragers. in: *Cranium 26-2, 19-34.*

DE SPREEUW VAN SHAKESPEARE

Twee pootjes en een enkel veertje staken uit zijn vuist. Aan de andere kant piepte er een snaveltje en twee zwarte kraaloogetjes uit. 'Net beneden in de hal gevangen' zei collectiemanager Chris trots. 'Ach', zei ik vertederd, 'Mag ik hem nog even bekijken voordat je hem weer loslaat?' 'Nou, kijk nog maar even goed, hij gaat zo meteen de collectie in!' Chris zette zijn woorden extra kracht bij door met zijn wijsvinger een snijgebaar over zijn keel te maken.

Invasieve soorten, zoals in dit geval de spreeuw *Sturnus vulgaris*, zijn altijd de boeman. Spreeuwen werden rond 1890 in Amerika geïntroduceerd door de American Acclimatization Society. Deze ambitieuze groep was vastbesloten om alle vogelsoorten uit de werken van Shakespeare in Amerika te introduceren, en in het kader van dat project werden zo'n honderd spreeuwen ingescheept en losgelaten in New Yorks Central Park. Opportunistisch als ze zijn, verspreidden ze zich razendsnel en inmiddels zijn ze een van de meest wijdverspreide vogelsoorten in Noord-Amerika. Maar wijdverspreid of niet, indringers zijn het volgens Chris! Ze nemen kostbare nestruimte in, concurreren om voedsel met inheemse soorten en brengen schade toe aan de vegetatie.

Wetenschappers zijn het erover eens: invasieve soorten kunnen een bestaand

ecosysteem veranderen en zijn daarmee een bedreiging voor de biodiversiteit. Bekende voorbeelden van exoten zijn de Nijlbaars in het Victoriameer in Afrika en de reuzenpad in Australië. Uit Nederland kennen we onder andere de Nijlgans en de Japanse oester. Maar een recent modeverschijnsel zijn invasieve soorten allerminst. Hoewel sommige soorten op eigen kracht op reis gaan, worden velen door de mens een handje geholpen. En de *fossil record* laat zien dat overal waar onze voorouders gingen, ze werden vergezeld door ratten, honden, katten, varkens, herten en zelfs makaken. Vaak met desastreuze gevolgen. Vele eilandfauna's in de Stille en Indische Oceaan werden van de kaart geveegd met de komst van *Homo sapiens* en de zijnen. Voor de ratten, honden, katten en varkens waren grondbroedende en vaak niet-vliegende eilandvogels een feestmaal. Herten graasden zich een weg door unieke eilandflora's terwijl makaken zich tegoed deden (en nog steeds doen) aan alles wat los en vast zat. Ook op grotere schaal is de moderne mens een van de hoofdverdachten voor de rol als katalysator van de Laat-Pleistocene megafauna extinctions. In Noord-Amerika lijkt het uitsterven van de megafauna direct gerelateerd te zijn aan de opkomst van de Clovis Indianencultuur. En ook in Europa en Australië valt het uitsterven van de megafauna ongeveer samen met de

komst van de moderne mens. Echter, klimaatdata laten zien dat in deze periode er een flinke omslag naar een ander klimaat plaatsvindt waardoor de megafauna het zwaar voor de kiezen kreeg (letterlijk). Toeval? Of hielp het een de ander een handje?

Over de precieze rol van klimaat en de moderne mens in de Laat-Pleistocene, en zelfs moderne, uitstervinggolf is het laatste woord nog niet gezegd. Maar tot die tijd doet u er goed aan, gezien het reisseizoen dat voor de deur staat, om uw bagage goed op eventuele verstekelingen (al dan niet gevederd) te controleren. Dan kan Chris ook weer gerust slapen.